

Suomussalmi

Alanteenjärven – Parvajärven rantaosayleiskaava-alueen havaintokohteiden maastotarkastus 2025

Laura Ohenoja

15.7.2025

Tutkimuksen perustiedot

Suomussalmen Alanteenjärven – Parvajärven rantaosayleiskaava-alueella suoritettiin arkeologinen inventointi vuonna 2024.

Inventoinnin tuloksena kaava-alueelta tunnetaan 23 kiinteää muinaisjäännettä (kolme kivikautista asuinpaikkaa, yksi rautakautis-keskiaikainen eräsija, yksi ajoittamaton kuoppajäännet ja 18 historiallisen ajan tervahautaa), kahdeksan muuta kulttuuriperintökohdetta (1900-luvun puolustusvarustuksia) sekä neljä muinaisesineen löytöpaikkaa.

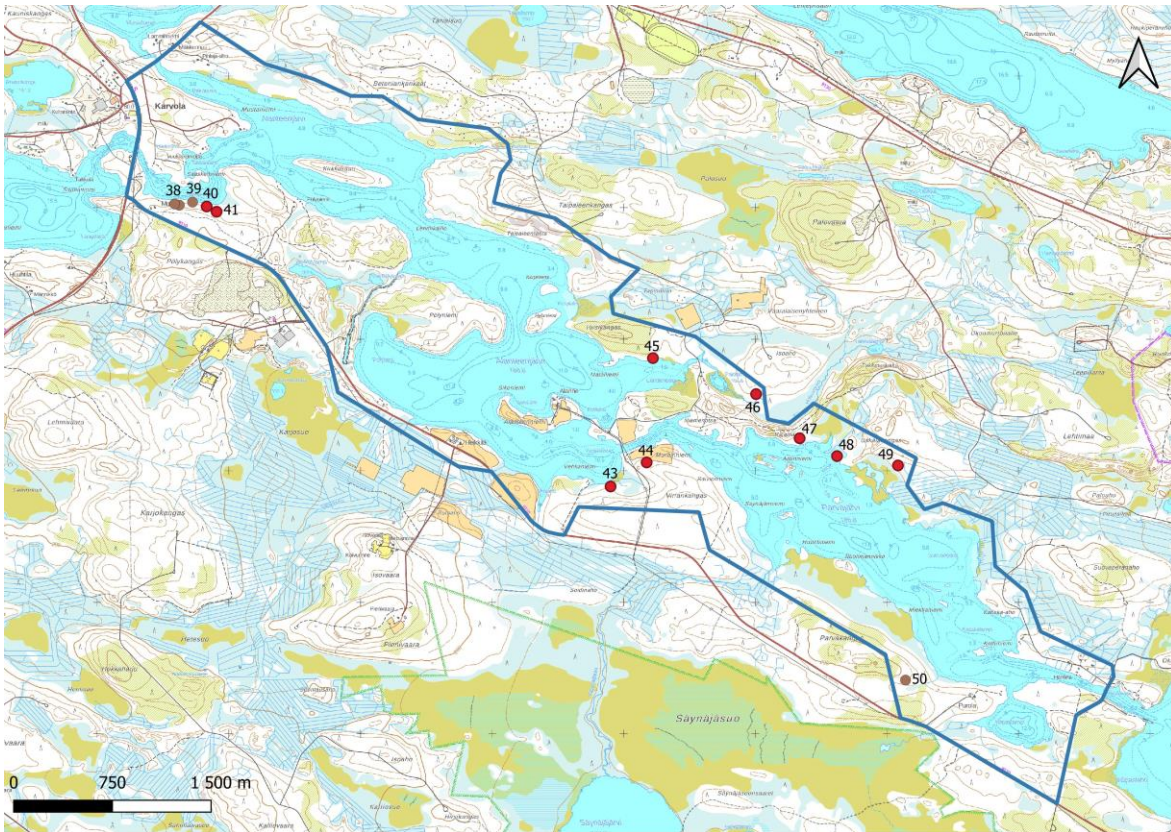
Tarkempi laserkeilausaineisto tuli käyttöön vasta inventoinnin raportoinnin aikana, jolloin alueelta paikannettiin 13 mahdollista muinaisjäännettä (tervahautoja). Kohteet kirjattiin ylös vuoden 2024 raporttiin, mutta niillä ei ole suoritettu maastotarkastusta.

Vuoden 2025 inventoinnissa 12 mahdollisella muinaisjäänneksellä, jotka on kartoitettu maanmittauslaitoksen 5p-aineistolla, suoritettiin maastotarkastus. Helaniemen saarella sijaitsevaa kohdetta Helaniemi (1000055400) ei tarkastettu maastossa. Maastossa tehdyt havainnot dokumentoitiin valokuvin ja muistiinpanoin. Arkeologisten kohteiden sijaintitieto tallennettiin maastossa käsi GPS-laiteella (Garmin GPSMAP 67i), jonka mittatarkkuus on noin 5–10 metriä.

Mahdollisista muinaisjäänneksistä yhdeksän kohdetta todettiin maastotarkastuksen yhteydessä olevan kiinteitä muinaisjäänneksiä. Kohteista kahdeksan oli tervahautoja ja yksi hiilimiilu. Mahdollisista muinaisjäänneksistä kolme havaittiin olevan muita kulttuuriperintökohteita, joista kaksi toisen maailmasodan aikaisia puolustusrakenteita ja yksi kuoppakohde.

Kohteiden numeroinnissa on käytetty vuoden 2024 raportin pohjaa.

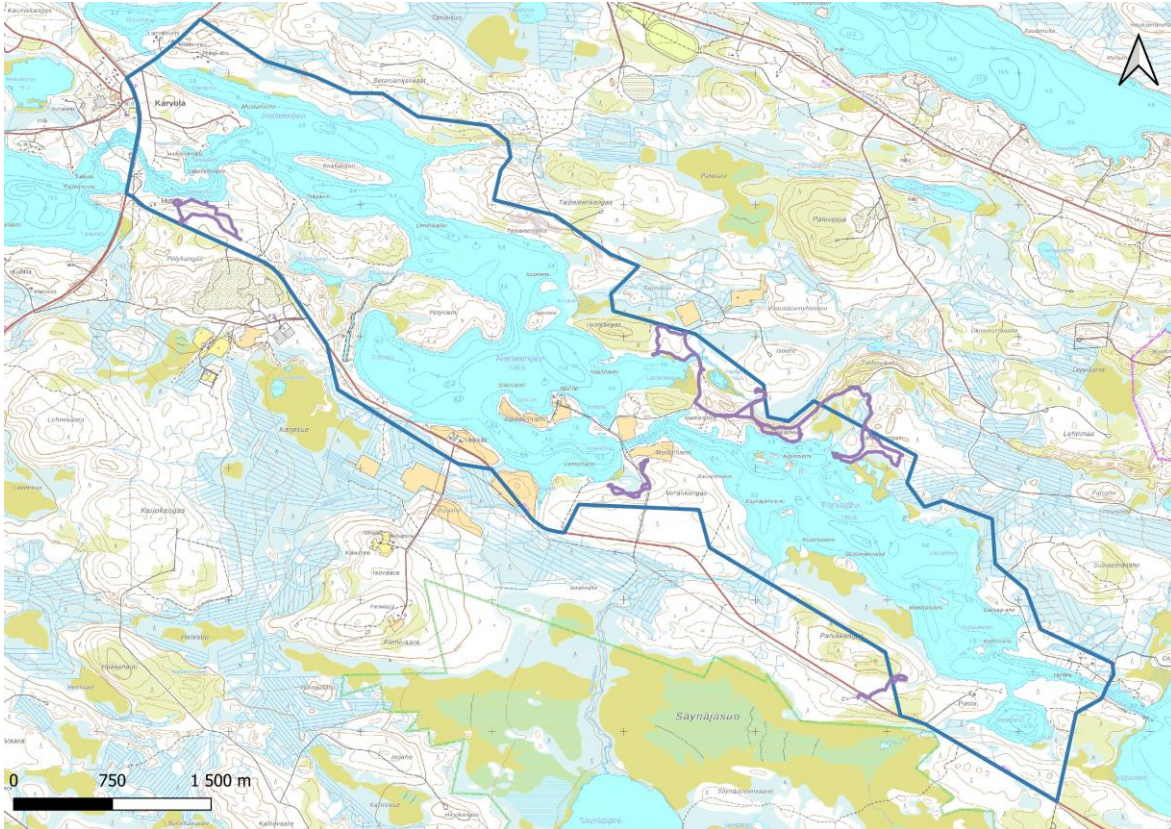
Tutkimuksen tyyppi	Arkeologinen inventointi – havaintokohteiden maastotarkastus
Tutkimuksen tekijä	Sweco Finland Oy, Laura Ohenoja
Kenttätyön ajankohta	7.-8.7.2025
Alueen laajuus	12 mahdollisen muinaisjäännöksen tarkastus
Työn tilaaja	Suomussalmen kunta
Dokumentointi- ja löytöaineiston arkistointitiedot	Alkuperäiset valokuvat: Sweco Finland Oy
Aiemmat arkeologiset inventoinnit	Tiainen T. & Purmonen A. 2024: Suomussalmi. Alanteenjärven – Parvajärven rantaosayleiskaava-alueen arkeologinen inventointi 2024. Heilu Oy.

Kartta 1. Tarkastetut kohteet, punaisella kiinteät muinaisjäännökset ruskealla muut kulttuuriperintökohteet. Mittakaava 1:30 000. Taustakartta: Maanmittauslaitos 2025.

Kohdeluettelo

Numero	Nimi	Kunta	Tyyppi	Tarkenne	Ajoitus	Mj-tunnus
Kiinteät muinaisjäännökset						
40	Sääskenpolvi 3	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055398
41	Sääskenpolvi 4	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055399
43	Virranaho	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055401
44	Murhinniemi	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055405
45	Lahdenperä 2	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055412
46	Palolampi	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055414
47	Antinniemi	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055415
48	Paskalampi	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1000055416
49	Jäkäläkangas 3	Suomussalmi	työ- ja valmistuspaikat	hiilimiilut	historiallinen	1000055417
Muut kulttuuriperintökohteet						
38	Sääskenpolvi 1	Suomussalmi	puolustusvarustukset	taistelukaivannot	moderni, 1900-luku	1000055396
39	Sääskenpolvi 2	Suomussalmi	puolustusvarustukset	taistelukaivannot	moderni, 1900-luku	1000055397
50	Purola 4	Suomussalmi	maarakenteet	kuopat	moderni, 1900-luku	1000055418

Kaava-alueen rajausta sinisellä ja violetilla maastossa kuljettu reitti. Mittakaava 1:30 000. Taustakartta: Maanmittauslaitos 2025.

Kohdetiedot

38. Sääskenpolvi 1

<i>Mj-tunnus</i>	1000055396	<i>Laji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Tyyppi</i>	puolustusvarustukset	<i>Tarkenne</i>	taistelukaivannot
<i>Ajoitus</i>	moderni, 1900-luku	<i>Sijainti</i>	P: 7193018 I: 593624
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	188–194	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p- laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Kohde on pyöreän muotoinen kaivanto, joka on kaivettu kaltevaan rinteeseen. Kaivantoa reunustaa puoliympyrän muotoinen valli, joka koostuu maa-aineksesta ja kivistä. Pohjoispuolella on suuaukon kaltainen käytävä. Kuoppa on halkaisijaltaan noin 9,5 metriä ja vallit noin 2 m levyisiä. Käytävä, joka suuntautuu pohjoiseen, on pituudeltaan noin 5 metriä ja leveydeltään 1,5 m. Kaivannon pohjalla hieman sammaleen alla on ruosteinen tölkki.

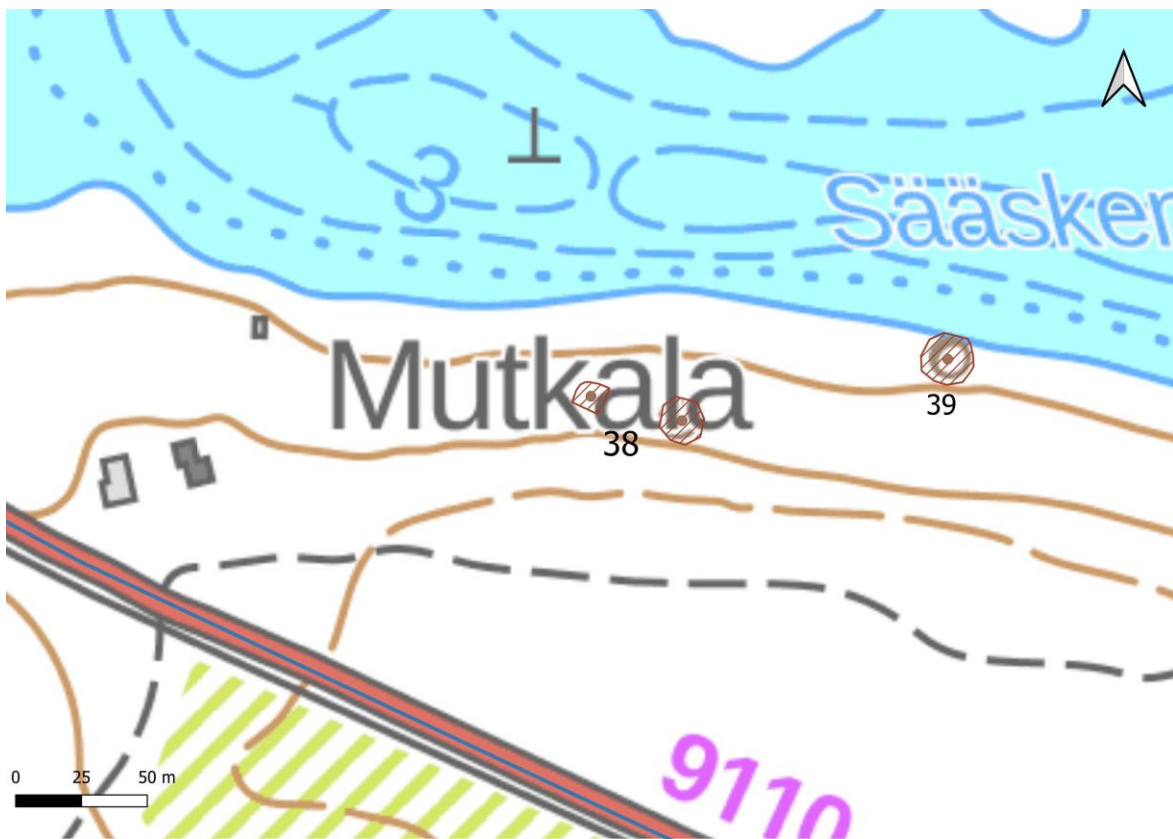
Lännessä noin 30 metrin etäisyydellä sijaitsee neliskanttinen, kooltaan 5x5 metriä, kaivanto. seinämät ovat jyrkät. Kaivanto on täytetty hakkuujätteellä. Kohteet liittyvät todennäköisesti toisiinsa. Idässä ja kaakossa noin 300–600 metrin etäisyydellä sijaitsee useita toisen maailmasodan aikaisia puolustuskaivantoja.

Pyöreän muotoinen kaivanto, kuvattu pohjoiseen.

Kaivannon pohjalla peltipurkki.

Sääskerpön kaksi kaivantoa merkitty karttaan numerolla 38. Idempänä kohde Sääskerpö 2. Mittakaava 1:1 500.

39. Sääskenpolvi 2

<i>Mj-tunnus</i>	1000055397	<i>Laji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Tyyppi</i>	puolustusvarustukset	<i>Tarkenne</i>	taistelukaivannot
<i>Ajoitus</i>	moderni, 1900-luku	<i>Sijainti</i>	P: 7193041 I: 593725
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	193,5	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p- laserkeilausaineisto

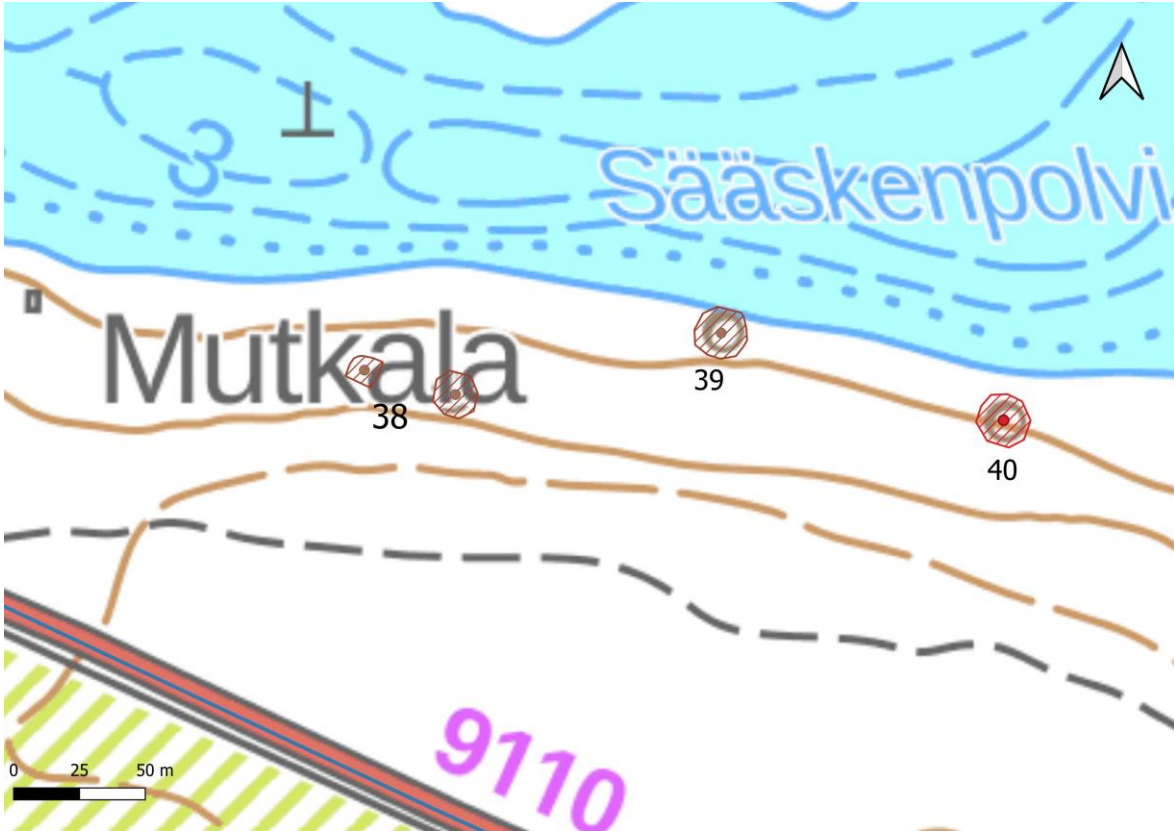
Inventointi 2025:

Alanteenjärven eteläpuolella, aivan rannassa on laserkeilausaineistolla havaittu neliskanttinen kaivanto. Kooltaan kaivanto on 8 x 6 metriä valleineen. Seinämät ovat kohtuullisen jyrkkärinteiset. Vallit erottuvat selkeästi länsi- ja itäpuolella. Kaivanto on matalin pohjoispuolella. Pohjoisessa kaivannon syvyys on noin 30 cm ja eteläosassa noin 1,5 m vallien kanssa. Maaperä ympäristössä on hieman kivistä. Kaivanto on todennäköisesti yhteydessä Sääskenpolvi 1:n kaivantoihin.

Idässä ja kaakossa noin 250–500 metrin etäisyydellä sijaitsee useita toisen maailmasodan aikaisia puolustuskaivantoja.

Rannassa neliskanttinen kaivanto. Kuvattu koilliseen.

Sääskenspolvi 2 merkitty karttaan numerolla 39. Kohde Sääskenspolvi 1 länsipuolella (38) ja Sääskenspolvi 3 itäpuolella (40). Mittakaava 1:1 500.

40. Sääskenpolvi 3

<i>Mj-tunnus</i>	1000055398	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7193008 I: 593833
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	191	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

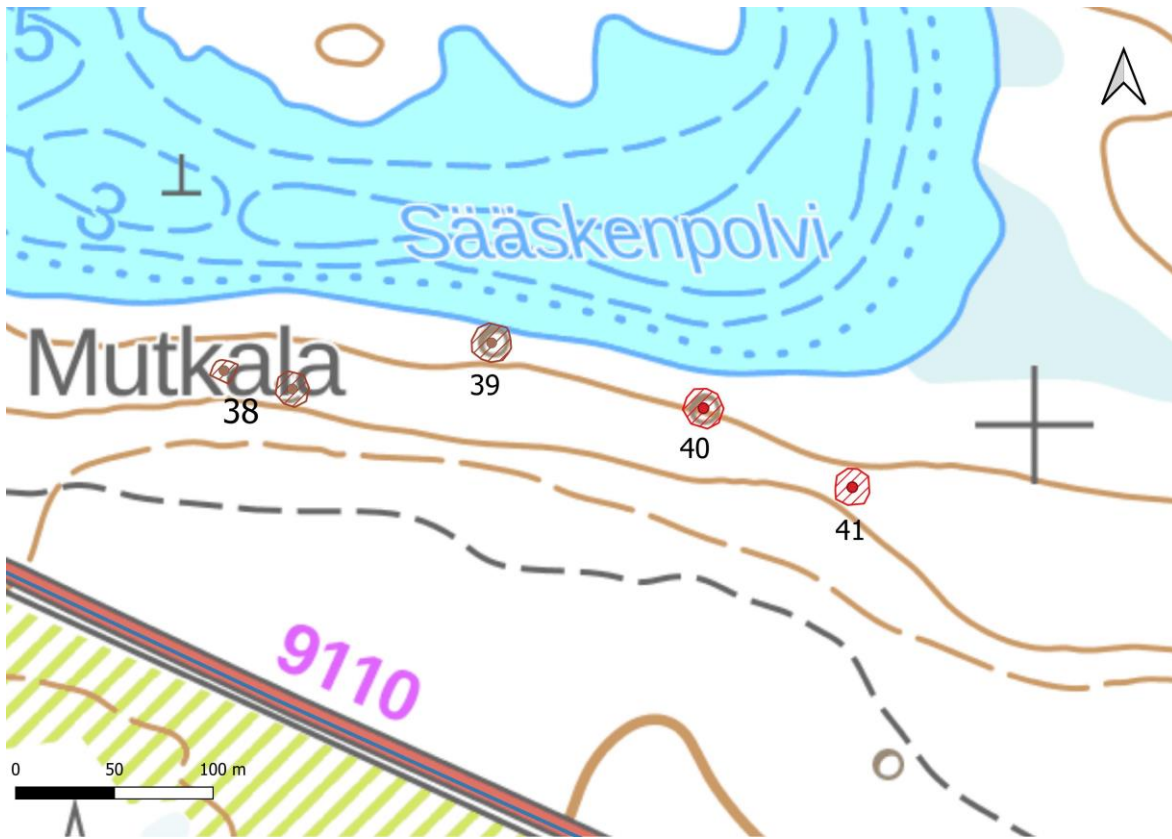
Inventointi 2025:

Viitostien itäpuolella, Alanteenjärven etelärannalla sijaitsee historiallisen ajan tervahauta, joka on paikannettu Maanmittauslaitoksen 5p-laserkeilausaineistolla. Tervahauta sijaitsee kuivalla kankaalla tasaikäisessä mäntymetsässä, joka on metsätalousmetsää. Tervahaudan ympäristössä kasvaa lisäksi lehtipuuta. Rantaan etäisyyttä on noin 20 metriä. Tervahauta on kaivettu loivaan rinteeseen.

Tervahauta on halkaisijaltaan 13,5 metriä. Tervahaudan seinämät ovat hieman jyrkkäreunaiset ja syvyyttä sillä on 1 m. Vallit ovat 1,6 m leveät ja ne ovat matalat. Selkeimmin vallit erottuvat pohjoispuoleisella seinämällä. Halssi laskee kohti pohjoista järven suuntaan ja on kooltaan 6 x 2,5 x 1,8 m. Kohde on merkitty maastossa nauhoin ympäröiviin puihin.

Kuvattu itään.

Sääskenspolvi 3 merkitty kartta numerolla 40. Mittakaava 1:2 000.

41. Sääskenpolvi 4

<i>Mj-tunnus</i>	1000055399	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7192968 I: 593907
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	193	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Viitostien itäpuolella, Alanteenjärven etelärannalla sijaitsee historiallisen ajan tervahauta. Sen läheisyydessä sijaitsee kaksi muuta tunnettua tervahautaa, joista toinen noin 60 metrin päässä luoteessa ja toinen 110 metrin päässä kaakossa.

Tervahauta erottuu maastossa laakeana kuopanteena, joka on halkaisijaltaan noin 6,5 ja syvyydeltään noin 60 cm. Selkeitä vallejia siinä ei ole. Halssi laskee kohti pohjoista järven suuntaan ja on kooltaan 8 x 4 m.

Hieman rinnettä ylöspäin etelään 16 metrin etäisyydellä sijaitsee neliskanttinen teräreunainen kuoppa. Kooltaan kuoppa on 3 x 2,2 m. Se on täytetty lähes kokonaan hakkuujätteellä. Kuoppa todennäköisesti liittyy tervahautaan. Sen sisäreunalla kasvaa isompi mänty, mikä voisi ajoittaa sen tervahaudan kanssa yhteen eikä lähialueella sijaitseviin toiseen maailmasotaan liittyviin kaivantoihin.

Tervahauta, kuvattu pohjoiseen.

Hakkuujätteen täyttämä kuoppa ja vasemmalla tervahauta. Kuvattu koilliseen.

Sääskenspolvi 4 merkitty kartta numerolla 41. Mittakaava 1:2 000.

43. Virranaho

<i>Mj-tunnus</i>	1000055401	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7190880 I: 596901
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	189	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Virrankankaalla Alanteenjärven etelärannalla sijaitsee tervahauta. Tervahauta sijaistee rannassa noin 30 metrin etäisyydellä, sen pohjois-koillispuolella on suoalue. Kohde sijaitsee kuivemman kankaan rajalla, jossa maasto alkaa muuttua kosteammaksi. Pääpuulajina on mänty, mutta kosteammilla alueilla esiintyy myös kuusta ja lehtipuita.

Tervahauta on halkaisijaltaan 10,5 metriä. Halssi aukeaa järvelle, kohti pohjoista. Tervahaudasta maastossa parhaiten erottuu halssi. Muuten tervahauta on laakea ja matala noin 20 cm syvyinen, vallit ovat korkeudeltaan noin 10–20 cm. Leveydeltään vallit ovat noin 2 m.

Kuvattu länteen.

Virranaho kohde 43. Mittakaava 1:2 000.

44. Murhinniemi

<i>Mj-tunnus</i>	1000055405	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191062 I: 597175
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	191	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Tervahauta sijaitsee Virrankankaalla noin pellon läheisyydessä noin 15 metriä etelään. Ympäristö on kuivaa kangasta. Alueella on vuoden 2011 aikoihin suoritettu avohakkuu. Nyt ympäristö on tiheää nuorta männikköä.

Tervahauta on matala ja laakea, halkaisijaltaan 11,7 metriä, keskiosastaan noin 50 cm syvyinen. Vallit ovat leveydeltään noin 2 m. Halssi aukeaa kohti koillista pellon suuntaan. Se on syvyydeltään noin 1,2 m.

Kuvattu etelään.

Murhinniemi kohde 44. Mittakaava 1:2 000.

45. Lahdenperä 2

<i>Mj-tunnus</i>	1000055412	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191859 I: 597223
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	188	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Alanteenjärven pohjoisrannalla Hirsikankankaalla sijaitsee tervahauta. Sen läheisyydessä 50 m päässä pohjois-koillisessa sijaitsee kahden tervahaudan kohde Lahdenperä 1 (1000055353). Ympäristö mänty-kuusimetsää.

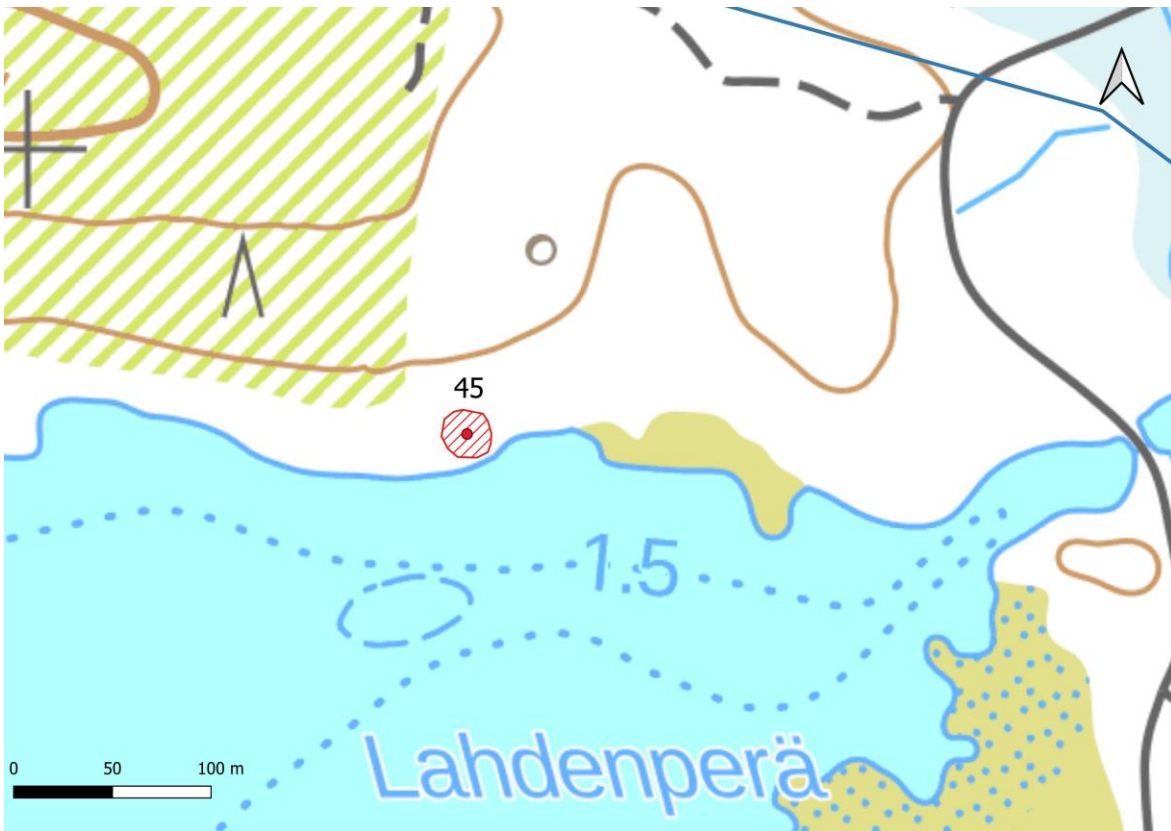
Tervahauta on laakea ja matala. Vallit erottuvat ympäröivässä maastossa heikosti. Tervahauta on halkaisijaltaan 10 metriä. Halssi aukeaa järvelle kohti kaakkoa. Halssi on jyrkkäseinäinen kaivanto. Tervahaudan ympäristössä on muutamia kuoppia ja ojamaisia kaivantoja.

Tervahauta, kuvattu lounaaseen.

Tervahaudan halssi. Kuvattu kaakkoon.

Lahdenperä 2 kohde 45.

46. Palolampi

<i>Mj-tunnus</i>	1000055414	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191583 I: 598006
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	191	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Kohde sijaitsee Isoahon kankaalla, jota ympäröi kosteikko. Isoahon eteläpuolella virtaa Hoikkapuro ja luoteisreunalla on pieni lampi Palolampi. Tervahauta sijaitsee lähellä Hoikkapuroa 26 metriä siitä pohjoiseen. Ympäristö vaihtuu mäntymetsästä sekapuulajistoiseksi kosteamman kankaan alueeksi.

Tervahauta on halkaisijaltaan 15 metriä. Muodoltaan se on laakea ja syvyyttä noin 60 cm. Tervahaudan alueella kasvillisuus on runsasta ja sekapuulajistoista. Halssi aukeaa etelään Hoikkapuroa kohti. Kooltaan se on 7 x 1,5 x 1 metriä.

Kuvattu itään.

Palolampi kohde 46. Mittakaava 1:3 000.

47. Antinniemi

<i>Mj-tunnus</i>	1000055415	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191249 I: 598338
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	190	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Tervahauta sijaitsee Rajamaan särkkämuodosteleman eteläosassa noin 35 metrin etäisyydellä Parvajärvestä. Ympäristö on kuivaa kangasta. Alueella on tehty avohakkuu vuoden 2020 aikoihin, nyt ympäristö kasvaa tiheää nuorta mäntyä.

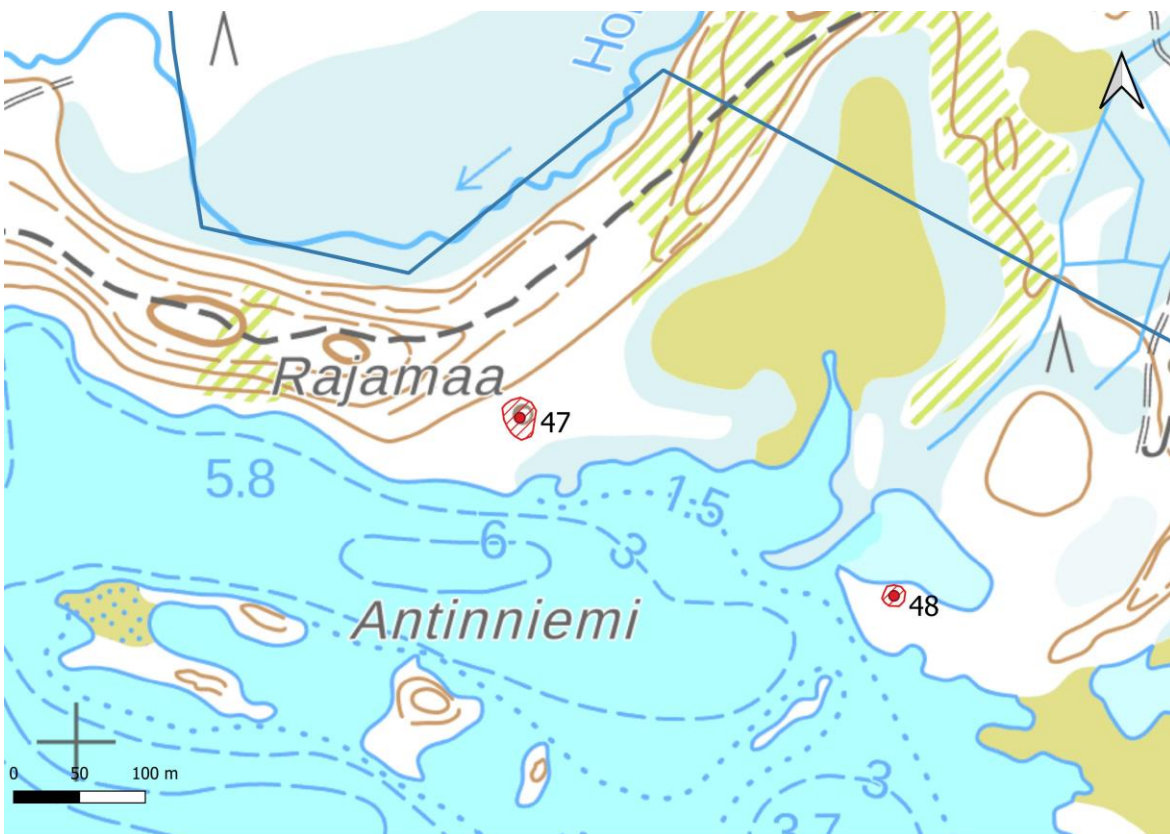
Tervahauta on tehty loivaan rinteeseen. Se on halkaisijaltaan 15 metriä. Tervahaudassa on maastossa havaittavissa kolme sisäkkäistä vallia ja niiden välissä ojamainen kaivanto. Halssi aukeaa kohti järveä etelään. Halssi on kooltaan 7,5 x 3 x 1,5 metriä. Tervahaudan alueella kasvillisuus on tiheämpää kuin ympäristössä. Kohteen läheisyydessä on ajettu paljon metsäkoneilla ja pohjoispuolella myös tervahaudan vallien päältä on ajettu. Ajourissa maanpinta on rikkoutunut, näillä paikoilla maaperästä nousee hiiltä.

Kuvattu kaakkoon.

Metsäkoneen ajourista nousevaa hiiltä.

Antinniemi kohde 47 ja Paskalampi kohde 48. Mittakaava 1:3 000.

48. Paskalampi

<i>Mj-tunnus</i>	1000055416	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	tervahaudat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191111 I: 598621
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	188	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

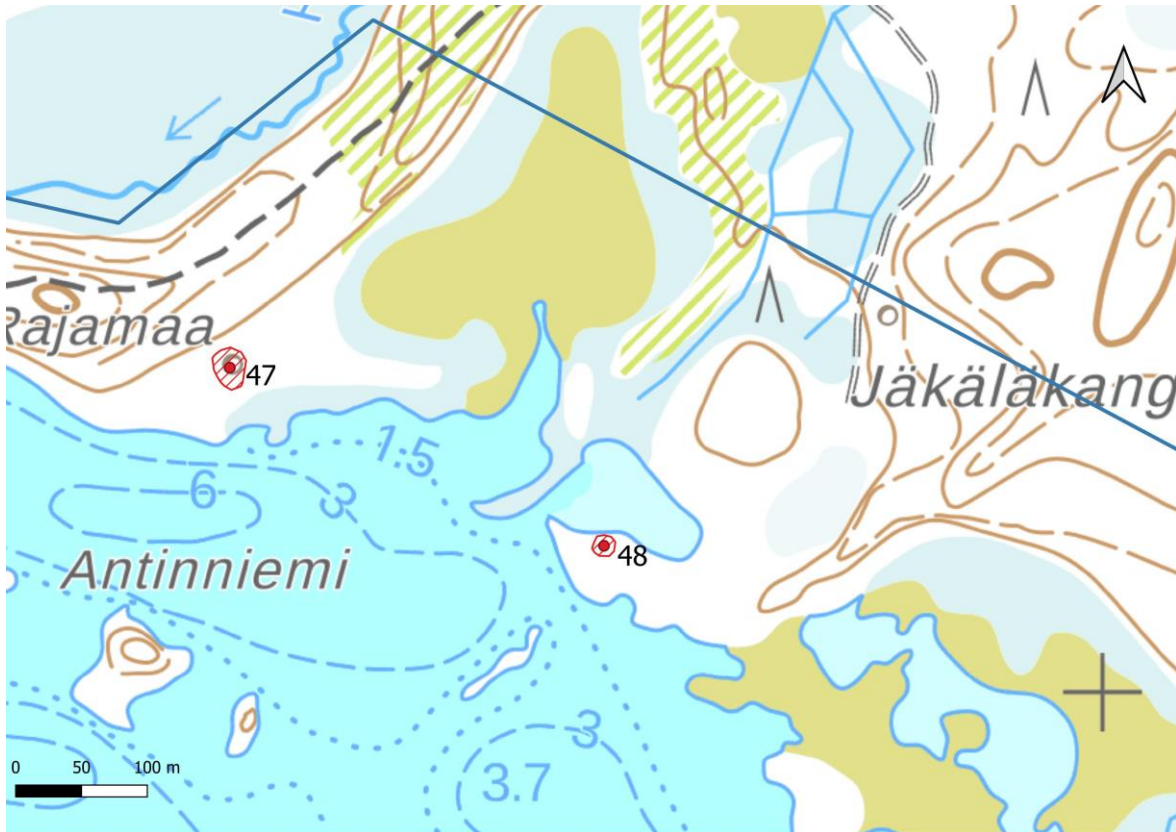
Inventointi 2025:

Tervahauta sijaitsee niemessä lähellä sen kärkeä. Pieni vesistöalue, jota niemi rajaa, oli pääosin kasvanut umpeen. Niemi on ympäristöltään kuivaa kangasta, jossa pääpuulajina on tasaikäinen mänty.

Tervahauta on halkaisijaltaan 6,2 metriä. Vallit ovat 20 cm korkeat ja reilu metrin leveät. Tervahaudan keskiosa ei laske vaan on samalla tasolla muun ympäristön kanssa. Vallien reunoilla kiertää matala ojamainen kaivanto. Halssi erottuu jyrkkäseinäisenä ojamaisena kaivantona tervahaudan sivulla. Halssi aukeaa pohjoiseen niemen rajaamalle vesistöalueelle, joka on lähes kokonaan kasvanut umpeen. Halssi on kooltaan 2 x 4 metriä.

Kuvattu pohjoiseen.

Paskalampi kohde 48 ja Antinniemi kohde 47. Mittakaava 1:3 000.

49. Jäkäläkangas 3

<i>Mj-tunnus</i>	1000055417	<i>Laji</i>	kiinteä muinaisjäännös
<i>Tyyppi</i>	työ- ja valmistuspaikat	<i>Tarkenne</i>	hiilimiilut
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7191045 I: 599086
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	191	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p-laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Jäkälänkankaalla Parvajärven pohjoispuolella sijaitsee hiilimiilu. Jäkälänkangas on suoalueiden ja ojitettujen kosteikkojen ympäröimä kuivan kankaan alue. Ympäristö on tasaikäistä mäntymetsää. Hiilimiilu sijaitsee rannasta 290 metrin etäisyydellä. Ranta-alue on märkää suota. Suon ja kuivan kankaan välillä maa kohoaa matalaksi harjanteeksi hiilimiilun läheisyydessä.

Hiilimiilu on halkaisijaltaan 8,5 m. Sitä ympäröivät matalat vallit, joiden reunoilla on erilaisia kaivantoja. Vallien korkeus vaihtelee 10–80 cm välillä. Korkeimmat ne ovat eteläpuolella. Hiilimiilun keskeltä on ajettu metsäkoneella. Vallit ovat ajokohdissa painuneet ja osin rikkoutuneet. Renkaanjälkien alueet ovat kasvaneet aluskasvillisuuden valtaamat. Myös eläimet ovat kaivaneet useampia kuoppia hiilimiiluun, etenkin sen eteläosaan.

Hiilimiilu, kuvattu lounaaseen.

Jäkälänkangas 3 kohde 49 ja Paskalampi kohde 48. Mittakaava 1:3 000.

50. Purola 4

<i>Mj-tunnus</i>	1000055418	<i>Laji</i>	muu kulttuuriperintökohde
<i>Tyyppi</i>	maarakenteet	<i>Tarkenne</i>	kuopat
<i>Ajoitus</i>	historiallinen	<i>Sijainti</i>	P: 7189408 I: 599143
<i>Korkeus merenpinnasta, (m):</i>	198	<i>Karttageometrian lähde</i>	MML 5p- laserkeilausaineisto

Inventointi 2025:

Parvakankaalla Parvajärven etelärannalla sijaitsee kuoppakohde. Parvakankaan eteläreunalla sijaitsee neljä tervahaudan pohjaa. Ympäristössä on useita avohakkuualueita. Alue on kuivaa kangasta, jossa pääpuulajina on mänty.

Kuoppa sijaitsee kankaan reunalla tasaisella alueella, josta maasto lähtee laskemaan alaspäin idässä ja etelässä. Kuoppaa reunustavat matalat vallit, kuopan syvyys on noin 1,6 metriä. Kuoppa kapenee kohti pohjaa, yläosastaan kuoppa on pyöreän muotoinen, mutta pohjalla se on neliskanttinen. Kuopan pohjamatat ovat 1,2 x 0,7 m ja pinnalla kuopan halkaisija on 4,5 m.

Kuvattu lounaaseen.

Purola 4 kohde 50. Mittakaava 1:3 000.